

POSTANOWIENIE

Dnia 31 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kapiński

SSN Ryszard Witkowski

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Okręgowej del. do Prokuratury Krajowej Anety Orzechowskiej,

w sprawie **A. K.**

oskarżonego z art. 288 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 31 marca 2023 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od postanowienia Sądu Rejonowego w Myszkowie

z dnia 20 grudnia 2021 r., sygn. akt II K 736/21,

uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Myszkowie w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

UZASADNIENIE

W dniu 19 października 2021 r. do Sądu Rejonowego w Myszkowie wpłynął akt oskarżenia z dnia 13 października 2021 r. skierowany przeciwko A. K., oskarżonemu o czyn z art. 196 k.k. i art. 288 § 1 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k., polegający na tym, że w okresie od 12 do 21 lipca 2021 r. w P., woj. [...], w miejscu publicznym znieważył przedmiot czci religijnej w postaci [...] poprzez jej umyślne zniszczenie, gdzie wartość strat wynosi 1.000 zł na szkodę Parafii [...] w P.,

reprezentowanej przez księdza P. L.. Do aktu oskarżenia oskarżyciel publiczny, na podstawie art. 335 § 2 k.p.k., dołączył wniosek o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionej z oskarżonym kary i innych środków przewidzianych za zarzucony mu czyn, wnosząc o wymierzenie A. K. za występki z art. 196 k.k. i art. 288 § 1 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k., na podstawie art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 70 § 2 k.k., kary 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata, oddanie oskarżonego w okresie próby pod dozór kuratora (art. 73 § 2 k.k.), zobowiązanie oskarżonego do informowania kuratora o przebiegu okresu próby w terminie do 6 miesięcy (art. 72 § 1 pkt 1 k.k.), zobowiązanie oskarżonego do naprawienia w całości wyrządzonej szkody (art. 46 § 1 k.k.) oraz zasądzenie od niego kosztów sądowych, w tym opłaty.

Zarządzeniem z dnia 21 października 2021 r., sygn. akt II K 736/21, Sąd Rejonowy w Myszkowie, z uwagi na fakt, iż oskarżony A. K. nie ukończył lat 18, realizując obowiązek wynikający z treści art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k., ustanowił z urzędu obrońcę dla oskarżonego. Sąd zwrócił się do oskarżyciela publicznego o udzielenie informacji odnośnie prawa własności nieruchomości, na której znajduje się posadowiony krzyż. Wykonując polecenie Sądu, pismem z dnia 27 października 2021 r. prokurator powiadomił Sąd Rejonowy w Myszkowie, iż właścicielem działki nr [...], położonej w P., dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr [...] jest I. M. i załączył pisemne oświadczenie ww., z treści którego wynika, że nie składa ona wniosku o ściganie sprawcy uszkodzenia [...], znajdującej się na należącej do niej nieruchomości.

Nie rozstrzygając w przedmiocie wniosku prokuratora o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy, złożonego w trybie art. 335 § 2 k.p.k., zarządzeniem z dnia 28 października 2021 r., sędzia referent wyznaczył posiedzenie organizacyjne (wstępne) w przedmiocie przygotowania do rozprawy głównej, określając jego termin na dzień 20 grudnia 2021 r., przy czym równocześnie zarządził wezwanie na posiedzenie oskarżonego wraz obrońcą z urzędu, oskarżyciela publicznego, a także ujawnionego w akcie oskarżenia pokrzywdzonego – P. L. wraz z pełnomocnikiem oraz I. M..

W dniu 20 grudnia 2021 r., przed rozpoczęciem posiedzenia wstępnego, pełnomocnik pokrzywdzonego P. L. złożył oświadczenie o działaniu w sprawie pokrzywdzonego w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Sąd Rejonowy w Myszkowie dopuścił z urzędu dowód w postaci przesłuchania w charakterze świadka I. M.. Po uprzedzeniu o odpowiedzialności karnej z art. 233 § 1 k.k. świadek zeznała, że jest ona właścicielem działki oznaczonej numerem [...] w P., którą nabyła po rodzicach. Nadto wskazała, iż odkąd pamięta stał na niej krzyż. Podtrzymała również swoje pisemne stanowisko odnośnie ścigania sprawcy uszkodzenia mienia.

Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2021 r. Sąd Rejonowy w Myszkowie (sygn. akt II K 736/21): na podstawie 56 § 2 k.p.k. orzekł, iż parafia w P. reprezentowana przez P. L. nie może występować w procesie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, gdyż nie jest pokrzywdzonym w rozumieniu przepisu art. 49 § 1 k.p.k. (*pkt 1*); na podstawie art. 17 § 1 pkt. 10 k.p.k. w zw. z art. 626 § 1 k.p.k. w zw. z art. 632 pkt 2 k.p.k. postępowanie karne przeciwko oskarżonemu A. K. w zakresie czynu z art. 288 § 1 k.k. na szkodę I. M. umorzył z powodu braku wniosku o ściganie karne ze strony I. M. a wydatkami w tym zakresie obciążył Skarb Państwa (*pkt 2*); nie uwzględnił wniosku Prokuratora o wydanie wyroku skazującego z przyczyn wskazanych w pkt. 1 i 2 postanowienia (*pkt 3*), sprawę w zakresie przestępstwa z art. 196 k.k. skierował na rozprawę główną (*pkt. 4*).

Orzeczenie to zaskarżył kasacją Prokurator Generalny na niekorzyść oskarżonego A. K. w części dotyczącej umorzenia postępowania przeciwko temu oskarżonemu w zakresie czynu z art. 288 § 1 k.k., popełnionego na szkodę I. M.. Zaskarżonemu rozstrzygnięciu zarzucił:

1) rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów art. 11 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 288 § 1 k.k., art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. i art 349 § 6 i 8 k.p.k. poprzez wydanie na posiedzeniu organizacyjnym, wbrew zasadzie jedności i niepodzielności czynu, na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. postanowienia o umorzeniu postępowania karnego przeciwko oskarżonemu A. K. o czyn z art. 288 § 1 k.k., w następstwie nieuprawnionego wydzielenia pod względem normatywnym fragmentu zachowania oskarżonego wyczerpującego znamiona występku z art. 288

§ 1 k.k., stanowiącego w rzeczywistości jeden czyn w rozumieniu art. 11 § 1 k.k., pozostający w zbiegu kumulatywnym z czynem z art. 196 k.k., czego wyrazem było zastosowanie w kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego A. K. przepisu art. 11 § 2 k.k. i przyjęcie, iż opisane aktem oskarżenia zachowanie realizuje ustawowe znamiona czynu z art. 288 § 1 k.k. i art. 196 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k., co skutkowało niezasadnym podzieleniem czynu zarzucanego oskarżonemu na dwa odrębne przestępstwa i w konsekwencji - powstaniem negatywnej przesłanki procesowej, określonej w art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k. w postaci powagi rzeczy osądzonej, uniemożliwiającej zarówno dalsze procedowanie w przedmiocie zarzuconego A. K. czynu z art. 196 k.k., jak i poddanie ocenie prawnokarnej tak wyodrębnionego zachowania oskarżonego;

2) rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów art. 7 k.p.k. w zw. z art. 288 § 1 k.k. i art. 49 § 1 k.p.k., art. 92 k.p.k., art. 349 § 6 i 8 k.p.k. oraz art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., poprzez wydanie na posiedzeniu organizacyjnym, przed rozpoczęciem przewodu sądowego, na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. postanowienia o umorzeniu postępowania karnego przeciwko A. K. w zakresie czynu z art. 288 § 1 k.k. wobec braku wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, w sytuacji gdy dokonana prawidłowa, przeprowadzona zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, ocena zeznań P. L. w zakresie faktu i przedmiotu darowizny dokonanej przez parafian na rzecz reprezentowanego przez niego podmiotu, wskazująca na istnienie pokrzywdzenia tego podmiotu czynem z art. 288 § 1 k.k., nie uprawniała Sądu Rejonowego do ograniczenia postępowania dowodowego i przyjęcia za podstawę ustaleń faktycznych jedynie dowodu z zeznań świadka I. M. (i to dodatkowo wadliwie przeprowadzonego, albowiem z pominięciem wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności umożliwiających ustalenie faktycznego właściciela lub posiadacza [...], będącej przedmiotem czynności wykonawczej czynu z art. 288 § 1 k.k.) oraz odpisu zwykłego księgi wieczystej nieruchomości należącej do tego świadka, a nakazywała skierowanie sprawy w tym zakresie na rozprawę główną celem wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy odnośnie rzeczywistego statusu i roli Parafii [...] w P. w zainicjowanym aktem oskarżenia postępowaniu, co

skutkowało przedwczesnym, a tym samym niezasadnym umorzeniem postępowania o czyn z art. 288 § 1 k.k.

W konkluzji autor kasacji wniósł o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Rejonowemu w Myszkować do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się zasadna w zakresie obu wyartykułowanych w niej zarzutów, co stanowiło podstawę dla jej uwzględnienia i uchylenia zaskarżonego postanowienia.

Ma rację autor nadzwyczajnego środka zaskarżenia, gdy twierdzi, że do wydania postanowienia Sądu Rejonowego w Myszkowie z dnia 20 grudnia 2021 r. doszło z rażącym naruszeniem przepisów art. 11 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 288 § 1 k.k., art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. i art. 349 § 6 i 8 k.p.k. Implikacje konstrukcji normatywnej przyjętej w przepisie art. 11 § 2 k.k. (zasada jedności i niepodzielności czynu oraz jego oceny prawnokarnej) w sferze postępowania karnego są jednoznaczne. Jeśli istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że ten sam czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej (a tak właśnie było w niniejszej sprawie: w grę wchodzi kumulatywna kwalifikacja prawna z art. 196 k.k. w zb. z art. 288 § 1 k.k.), niedopuszczalne jest „rozdwojenie” biegu procesu i prowadzenie osobnych postępowań co do tego samego czynu, w których dokonuje się — chronologicznie odrębnej — prawnokarnej oceny tego samego zachowania (działania, zaniechania) poprzez pryzmat różnych, zbiegających się przepisów prawa karnego materialnego. Takie postąpienie stoi zresztą w oczywistej sprzeczności z zasadą *rei iudicatae* wyrażoną w treści art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Określony w skardze oskarżycielskiej przedmiot postępowania (tj. ocena odnośnie odpowiedzialności karnej za czyn polegający na tym, że w okresie od 12 do 21 lipca 2021 r. w P., woj. [...], w miejscu publicznym A. K. dokonał znieważenia przedmiotu czci religijnej w postaci [...] poprzez jej umyślne zniszczenie) winien zatem być poddany całościowej ocenie w jednym (tym samym) postępowaniu w pryzmacie zarówno przepisu art. 196 k.k. jak i pozostającego w zbiegu kumulatywnym przepisu art. 288 § 1 k.k. Niedopuszczalne

było potraktowanie zachowania opisanego w akcie oskarżenia jako dwóch odrębnych czynów o dwóch odmiennych kwalifikacjach prawnych i ocenianie kwalifikacji tych zachowań w dwóch odrębnych postępowaniach (od strony technicznej wprawdzie prowadzonych pod jedną sygnaturą — sygn. IIK 736/21, jest to jednak wyłącznie kwestia pewnego rozwiązania techniczno-procesowego, *de facto* chodzi tu dwa odrębne postępowania co do tego samego czynu). Do takiego właśnie nieuzasadnionego uznania jednego zachowania za dwa czyny i — w konsekwencji — niedopuszczalnego rozdwojenia procesu doszło w niniejszej sprawie w efekcie wydania zaskarżonego postanowienia z dnia 20 grudnia 2021 r., w którym Sąd Rejonowy w Myszkowie wpierw dokonał „częściowej” oceny zachowania zarzuconego A. K. i po wydaniu rozstrzygnięcia w przedmiocie zarzuconego oskarżonemu czynu (umorzenie postępowania co do przestępstwa z art. 288 § 1 k.k., pkt 2 zaskarżonego kasacją postanowienia) przekazał postępowanie co do tego samego zachowania do dalszego postępowania jurysdykcyjnego (pkt. 4 zaskarżonego postanowienia). Takie postąpienie stało w oczywistej sprzeczności z dyspozycją przepisu art. 11 § 2 k.k. i doprowadziło do bezzasadnego (nieodpowiadającego bowiem opisowi czynu zarzuconego oskarżonemu A. K. w akcie oskarżenia), podzielenia jednego zachowania zarzucanego oskarżonemu na dwa odrębne przestępstwa (czyny), skutkując tym samym powstaniem negatywnej przesłanki procesowej określonej w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. co do „wyodrębnionego” postępowania dotyczącego tego samego czynu określonego w pkt. 4 zaskarżonego kasacją postanowienia. Naruszenie przepisu art. 11 § 2 k.k. było nie tylko rażące, ale miało ponadto niewątpliwie istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia. W uwzględnieniu zarzutu określonego jako pkt. 1 *petitum* konieczne stało się zatem uchylene zaskarżonego kasacją postanowienia.

Trafny jest także drugi z wyartykułowanych w kasacji Prokuratora Generalnego zarzutów nawiązujący do naruszenia przepisów art. 7 k.p.k. w zw. z art. 288 § 1 k.k. i art. 49 § 1 k.p.k., art. 92 k.p.k., art. 349 § 6 i 8 k.p.k. oraz art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. Słusznie bowiem zwraca się w uzasadnieniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia na to, że choć na forum posiedzenia organizacyjnego (wstępnego) regulowanego przez przepis art. 349 k.p.k. dopuszczalne jest — tak jak na każdym etapie postępowania karnego — podejmowanie decyzji w

przedmiocie zaistnienia jednej z ujemnych przesłanek procesowy określonych w art. 17 § 1 pkt k.p.k., to jednak decyzja taka musi wynikać w sposób niesporny z dotychczas przeprowadzonych w sprawie dowodów. Istotne są tu dwie sprawy. Po pierwsze, co słusznie eksponuje się w kasacji, umorzenie postępowania w związku z ujawnieniem się ujemnej przesłanki procesowej cyt.: „musi bezsprzecznie wynikać z analizy dowodów zawnioskowanych i dopuszczonych na tym etapie w danej sprawie, a nie dowodów przeprowadzanych, w sposób nieuprawniony, bezpośrednio w trakcie posiedzenia wstępnego”. W istocie, nie tylko natura procesowa forum posiedzenia wstępnego, ale wyraźna regulacja normatywna wskazuje na to, że posiedzenie organizacyjne nie służy przeprowadzaniu dowodów (por. treść art. 349 § 8 k.p.k., w którym mowa jest o „rozpoznaniu w razie potrzeby wniosków dowodowych”, nie zaś o przeprowadzaniu dowodów, w przepisie tym akcentuje się dodatkowo wyraźnie „logistyczny” charakter tego forum procesowego, na którym sąd dokonuje prognozy co do zakresu przewidywanego postępowania dowodowego, nie przeprowadza zaś dowodów). Ewentualne zatem podjęcie decyzji w przedmiocie zaistnienia przeszkody procesowej w postaci jednej z negatywnych przesłanek procesowych określonych w przepisie art. 17 § 1 pkt k.p.k. byłoby możliwe tylko w sytuacji, w której zgromadzone do tej pory dowody by na to *prima facie* pozwalały. Po wtóre, okoliczności związane z ustaleniem własności krzyża i figury Chrystusa, które stały się przedmiotem zamachu sprawcy nie zostały wyjaśnione w sposób korespondujący z przepisem art. 7 k.p.k. oraz 92 k.p.k., zaś „niedowodowy” charakter posiedzenia organizacyjnego stał — jak powiedziano wyżej — na przeszkodzie przeprowadzania jakichkolwiek dowodów na tym forum. Ustalenie (*in concreto* dokonane na podstawie zeznań świadka I. M. oraz odpisu zwykłego z księgi wieczystej nieruchomości należącej do tego świadka, nieruchomości na której znajduje się [...]), że [...] są posadowione na gruncie należącym do I. M. jest oczywiście w realiach sprawy istotne. Jednakże ma rację autor nadzwyczajnego środka zaskarżenia, że dokonanie tylko takiego (niezależnie od wadliwego trybu w którym przeprowadzono te dowody) ustalenia nie było wystarczające — w świetle depozycji złożonej przez świadka i jej oświadczenia odnośnie braku woli ścigania — dla umorzenia postępowania w zakresie występkę zniszczenia rzeczy (art. 288 § 1 k.k.) w związku z brakiem wniosku o ściganie

pochodzącego od uprawnionego podmiotu. Słusznie wskazuje się w kasacji na to, że konieczne było pogłębienie postępowania dowodowego (np. przez przesłuchanie P. L., proboszcza Parafii [...] w P. i/lub ewentualnie wezwanie go do przejrzenia dokumentacji majątkowej Parafii celem ustalenia, czy istnieją dokumenty źródłowe potwierdzające dokonaną darowiznę lub stwierdzające w inny sposób przejście prawa własności rzeczy, tj. [...] lub samej figury lub innego prawa majątkowego na Parafię jako podmiot posiadający osobowość prawną), nakierunkowane na dokonanie ustaleń co tego, czy ewentualnie istniało posiadanie lub inne prawo przysługujące obdarowanemu. Tych czynności dowodowych nie można zaś przeprowadzić w warunkach posiedzenia organizacyjnego. Wypowiedzenie się w przedmiocie podmiotu legitymowanego do złożenia wniosku o ściganie występkę stypizowanego w art. 288 § 1 k.k. było zatem w realiach sprawy zdecydowanie przedwcześnie, bowiem nie tylko zostało oparte na niedostatecznej podstawie dowodowej, ale — ponadto — przeprowadzenie czynności dowodowych na posiedzeniu odbywającym się w trybie i na zasadach określonych w przepisie art. 349 k.p.k. było niedopuszczalne.

W celu ustalenia legitymacji do złożenia wniosku o ściganie przestępstwa z art. 288 § 1 k.k. niezbędne jest przeprowadzenie szerzej zakrojonego postępowania dowodowego (m. in. powołanych wyżej, wskazanych w kasacji dowodów) na forum rozprawy przed sądem i — dopiero po dokonaniu na podstawie tych dowodów pełnych ustaleń faktycznych dotyczących statusu cywilnoprawnego zniszczonej [...] — możliwe będzie kategoryczne wypowiedzenie się co do tego, czy Parafia [...] w P. jako osobie prawnej (ewentualnemu pokrzywdzonemu) przysługuje prawo do złożenia wniosku o którym mowa w § 4 art. 288 k.k. o ściganie czynu polegającego na zniszczeniu rzeczy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu. W ponownym postępowaniu Sąd Rejonowy w Myszkowie uwzględni wskazane powyżej zapatrywania prawne: przede wszystkim winien mieć na uwadze jedność czynu zarzuconego oskarżonemu A. K. i niedopuszczalność procesowego rozszczepienia postępowania w sprawie oraz konieczność pogłębienia podstawy dowodowej na której — nie przesądzając rzecz jasna kierunku rozstrzygnięcia w

tym zakresie — zostanie oparte stanowisko dotyczące podmiotu legitymowanego do złożenia wniosku o ściganie czynu stypizowanego w przepisie art. 288 § 1 k.k.

[SOP]

[ł.n]